

מח ע"א. אפיית מצה שלא לצורך ביום טוב

עד כאן עסקנו בהסבר דעתם של ר"א ור"י במשנה כיצד להתמודד עם הפרשת חלה טמאה בפסח (או שלא תחמיץ, או שתחמיץ אך לא יעבור עליה בלאו), מעתה ניגע בנקודה בעיתית נוספת בהפרשת חלה טמאה בפסח: כיצד יאפה אותה ביו"ט (שלא תחמיץ. לשיטת ר"א), והרי היא אינה ראויה לאכילה (לבעלים ולכהן), ואינה "אוכל נפש"? מכאן מסיק רמי בר חמא שמחלוקתם של ר"א ור"י במשנה בדין זה, היא היא מחלוקתם של רב חסדא ורבה "האם אומרים הואיל" יבואו אורחים – מותר לאפות שלא לצורך ביו"ט (רש"י ד"ה "רבי יהושע").

רבי בר חמא:	רב חסדא: לא אומרים "הואיל"	רבה: אומרים "הואיל"
רמי בר חמא: מחלוקת התנאים ר"א ור"י הינה מח' אמוראים רב חסדא ורבה	רבי יהושע סבר אין אומרים הואיל, ו: א. אינו יכול לאפות כלל מצות ביו"ט לאחר שסיים את סעודתו (שאין אומרים "הואיל" וייתכן שיבואו אורחים). ב. אינו יכול לאפות מצה שהינה חלה (שאין אומרים "הואיל" ויכל לאפות את כל המצות בהיתר, באופן שהיה קובע שרק חלק מהמצה הינו חלה). לכן פסק רבי יהושע שמפריש את החלה טרם האפייה בתנור, ואף אם החמיצה אין בכך איסור.	מכיוון שיש למפריש חלה שתי אפשרויות: א. לאחר אפיית המצות יקבע שבכל חלה יש חלק שהינו "חלה" - ובכך אפיית כל המצות ביו"ט הינה בהיתר (אף החלק במצה שהינו חלה). ב. לאחר אפיית המצות יקבע שאחת הינה חלה על כל שאר המצות, ונמצא למפרע שאפה את אותה מצה באיסור (שאסורה באכילה ואינה "אוכל נפש"), לכן לר"א מכיוון ש"הואיל" וייתכן ויבואו אורחים מותר לו לאפות מלכתחילה מצות, אזי מותר לו גם להפריש חלה באופן השני האסור "הואיל" ויכל להפריש באופן הראשון שמותר.
רב פפא: שני התנאים סוברים כרב חסדא	אף ר"א מודה שלא אומרים "הואיל" שמא יבואו אורחים. והסיבה שהתיר לאפות את המצה (עם החלה) מסיבה אחרת. מפני שכל אחת מהמצות ראויה לו לאכילה (ש"יתכן שיקבע שהמצה השנייה הינה חלה ולא זו שלפניו), ויאסור את בישול מיו"ט לחול (כדעת רב חסדא), מכיוון שהאוכל הנוסף שהוא מבשל הוא עבור האורחים (ואין סיבה שייגיעו מכיוון שלא הזמין. רש"י), ולא ראוי לו לאכילה - ואין מקום לסיבת ההיתר שקבע במצת חלה.	אף תנא אינו סובר שלא אומרים "הואיל".
רב שישא בריה דרב אידי: שני סוברים כרבה	אף רבי יהושע מודה שאומרים "הואיל", ואסר לאפות בתנור מצת חלה, מפני שבוודאות כשאופה את כל המצות ישנה מצה שאסורה באפייה מפני שהיא חלה (ואינה ראויה למאכל שלו או של אורחיו). אבל בבישול ביו"ט, התבשילים ראויים לאורחים ש"יתכן שיבואו, ולכן ניתן לומר "הואיל" ורבי יהושע מתיר כרבה.	

בני הישיבה התקשו (ע"פ רש"י ד"ה "מילתא דקשיא לך"): מכיוון שלא "לא תעשה כל מלאכה" הינו חמור מלאו "בל ראה ובל ימצא", מפני שאפיית מצה ביו"ט שאינה "אוכל נפש" הינה מעשה בידיים, לעומת השארת חמץ בפסח שהינה לא שאינו עושה מעשה בידיים. לכן א"א להעמיד את מחלוקת ר"א ור"י בטובת הנאה (כפי שראינו לעיל), הרי אפילו אם נאמר (לשיטת ר"א) שהחלה שלו ועובר עליה ב"בל יראה" – עדיף שיעבור בלאו הזה, מאשר שיאפה בידיים את הבצק שלא יחמיץ (מכאן שלכרוע עדיף שהבצק יחמיץ והוזה איסור, מאשר שיאפה אותו באיסור. רק שלמעשה לרבי אליעזר עובר בלאו "בל יראה", ולרבי יהושע לא יעבור בלאו, כי החלת חמץ איננה שלו). אם כך לא ברורה שיטת רבי אליעזר שטוען שיאפה אותה ביו"ט? הדבר יתורץ על פי דברי רמי בר חמא שר"א ישנה הנאת ממון בחלה – ולכן החלה שלו להתחייב עליה (ואינו יכול לתת לה להחמיץ), ואומרים "הואיל" יבואו אורחים ויכול לאפות החלה (רש"י ד"ה "אהדר ליה").

אמרו חכמי הישיבה את דברי רמי בר חמא בפני רבי ירמיה שקיבל, ורבי זירא שלא קיבל. אמר רבי ירמיה: דבר שהיה קשה לנו כמה שנים, במה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע, ועכשיו שנאמר הסבר על ידי אדם גדול - מדוע אינך מקבל את ההסבר?

רבי זירא: הרי מובא בברייתא שרבי אליעזר שתק לטענת רבי יהושע, ואם נכונים דבריו של רמי בר חמא - היה מתרץ רבי אליעזר שהוא סובר "הואיל", ומותר לאפות את החלה, ואין בכך עשיית מלאכה ביו"ט. אך הוא אינו הסביר כך את שיטתו, אלא שתק. משמע שאין הסבר זה נכון!

רבי ירמיה: מאידך מובא ברייתא נוספת שרבי יהושע שתק לטענת רבי אליעזר, והרי הוא הסביר את שיטתו במשנתנו, מכך משמע שהברייתא לא טרחה להביא את תשובתו של ר"י מכיוון שהופיע במשנה, כך ייתכן שתשובתו של ר"א "הואיל" מופיעה במכילתא אחרת (וא"א להוכיח משתיקתו דבר).

כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט? **רבי אליעזר** אומר: לא תקרא לה שם (חלה) עד שתאפה (וככה החלה לא תחמיץ)... אמר **רבי יהושע**: לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובל ימצא, אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב (ובערב ישרפנה כדין חלה שנטמאה), ואם החמיצה - החמיצה (שאינה שלו, ומאידיך אסור לאפות חלה שאינה אוכל נפש ביו"ט).

משנה מו ע"א

אמר ליה רבי יהושע (לר"א): לדבריך (שאופה ביו"ט), הרי הוא עובר משום "לא תעשה כל מלאכה" (באפייה לא לצורך יו"ט). ושתיק ליה.

ברייתא

אמר לו רבי אליעזר (לר"י): לדבריך (שיפריש את החלה מבלי לאפות), הרי הוא עובר משום "בל יראה ובל ימצא" (בחימוצה)? ושתיק ליה.

ברייתא